

הרב שלא חת מפני איש

במו עיניי ראיתי את ראש הקהילה שהביא מכתב שעליו צריך להוסיף את חתימתו של הרוגאצ'ובר. היה זה בעניין ציבורי חשוב. הרב לקח את העט והחותמת וחתם באמצע המכתב באמרו: עד כאן אני תמים דעים עם מה שנאמר במכתב ואני חותם. ומכאן ואילך אין זה לרוחי ולפי השקפתי ולא אחתום. לא הועילו ההפצרות של ראש הקהילה והוא לא חתם על היתר...

מאת נח זבולוני

תלמיד חכם אמיתי. לא קרה ששיחת חולין שלו לא תהא מתובלת בדברי הלכה ואגדה. כך היה נוהג במשך כל ימי חייו עלי אדמות. הוא סיפר לי על דין תורה מפורסם וידוע שהתנהל זמן ממושך, על סכום כסף אסטרונומי שנסתיים בפשרה בין שני הצדדים. בית הדין היה מורכב משלושה גדולי הדור, ביניהם הרוגאצ'ובר, רבה של שאוולי הגאון ר' מאיר אטלס ז"ל ורב שלישי מפורסם ר' חיים בריסקר (סולובייצ'ק) או ר' חיים עוזר גרודזנסקי מווילנה (הזהות אינה ברורה, יען כי הרוגאצ'ובר סיפר כי ישב עם חיים ועם מאיר בדין תורה. הוא היה נוהג לקרוא לגדולי הדור, אף בדורות הקודמים, בשמותיהם הפרטיים). לאחר ששני הצדדים הסכימו לפשרה הוציאו בעלי הדברים מכיסם סכום לא מבוטל כתשלום לחברי בית הדין בעד ימי הישיבות הממושכות כנהוג, אולם שני הדיינים, ר' מאיר ור' חיים, סירבו לקבל את המגיע. הרוגאצ'ובר לעומת זאת לקח את כל הכסף ובנוכחותי הדגים איך גרף בידי את הכסף מעל השולחן ושם בכיסו באמרו: יש גמרא מפורשת שיש לקחת והיא: כתוב חרש שוטה וקטן וכו', על שוטה אומרת הגמרא בחגיגה דף ד "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו". נשאלת השאלה, אמר רבה של דווינסק, הלא לפי ההיגיון הבריא צריך להיות כתוב: המאבד מה שיש לו, ולא מה שנותנים לו? אלא מכאן ראינו מפורשת שאם נותנים ומסרבים לקחת נקראים שוטה ואין אני – הוסיף הרוגאצ'ובר – רוצה להיות נמנה עם חבורה זו...

לא חת מפני איש

הרוגאצ'ובר לא חת מפני איש ואף לא מפרנסיו. במו עיניי ראיתי את ראש הקהילה שהביא מכתב שעליו צריך להוסיף את חתימתו של הרוגאצ'ובר. היה זה בעניין ציבורי חשוב. הרב לקח את העט והחותמת וחתם באמצע המכתב באמרו: עד כאן אני תמים דעים עם מה שנאמר במכתב ואני חותם. ומכאן ואילך אין זה לרוחי ולפי השקפתי ולא אחתום. לא הועילו ההפצרות של ראש הקהילה והוא לא חתם על היתר... טרם נמצא הביוגרף של הרוגאצ'ובר שימסור לדורות הבאים על גדלותו בתורה ובכל מכמני החכמה ומחשבת ישראל, שכל רז לא אניס מיניה. פיו הפיק מרגליות ומנה את כל האותיות בתלמוד בבלי, ירושלמי, רמב"ם וכו'. קרה פעם בהיותו משוחח בדברי תורה ומתפלפל בהם שכח לרגע קט את דבר רש"י במקום מסוים, מיד רקע ברגלו ואמר: "השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו" (אבות פרק ג). אולם כהרף עין נזכר והמשיך לצטט את אותיות הרש"י.

שלו התברר כי בכל המקומות שציין, מדובר בעניין של עם הארץ...

מצבו החומרי של הרוגאצ'ובר היה בכי רע. הקהילה היהודית בדווינסק היתה ענייה ומרודה ולא נהנתה מתמיכה ממשלתית. משום כך התלבט רבה של דווינסק בכל מכתב ומכתב שהשיב. אלה שצרפו לשאלה גם בול בין-לאומי, פתרו את הבעיה הכספית, אולם רוב השואלים לא ידעו על מצבו החומרי הדחוק של הרוגאצ'ובר. הרב מדווינסק עשה אפוא חשבון אריתמטי רגיל. הוא היה מדביק על הגלויה בול בשווי של חצי מחיר המשלוח ועל מקבל הגלויה היה, לפי החוק, להוסיף את מחיר הבול הרגיל.

הרוגאצ'ובר שחי חיי דחקות, היה מקפיד מאוד שמביתו לא יטלפנו שיחות חוץ. בעיר דווינסק היה תעריף הטלפון חודשי, בלא הגבלה על מספר השיחות, אולם שיחות חוץ נרשמו וכל שיחה ושיחה חויבה בתשלום. בדידי הווה עובדא: נכנס אליו גבאי בית הכנסת פלנובר – בו התפלל הרוגאצ'ובר – מר ופסי של הד"ר ופסי מנאשמי משפט הרופאים היהודים בברית המועצות בתקופת סטאלין) וביקש רשות לטלפן. הרשות ניתנה, אולם הרוגאצ'ובר רמז לי שאתקרב אליו באומרו: "קוידנובר (כך קרא לי על שם עירי), אנה תשגיח שוופסי לא ישוחח עם ריגה..."

איני מוכן להיות שוטה...

שיחותיו של הרב יוסף רוזין היו של

שהיתי במחיצתו של העילוי מרוגאצ'ובר, מחבר ה"צפנת פענח" על יד החזקה של הרמב"ם ועל מסכתות הש"ס במשך שנה תמימה. היה זה בשנת תרצ"ג-ד בעיר דווינסק שבלטווייה. נמניתי על חובשי ספסלי הישיבה שנוסדה בעיר זו. הגעתי לטווייה מפולין באופן בלתי חוקי והודות לציר הסיים הלטווי מאגודת ישראל ר' מרדכי דובין ה"ד (שנספה בכלא בברית המועצות במלחמת העולם השנייה) קבלתי רשות שהיה בלטווייה. רבה של דווינסק, הרב יוסף רוזין המכונה הרוגאצ'ובר והידוע בשם זה בעולם התורני, מעולם לא עמד בראש ישיבה ואף לא סמך ידו על רבנים. הוא היה עומד על רגליו במשך כל שעות היום והלילה, כשגמרא פתוחה לפניו על עמוד קטן ועוסק בתורה, או משיב על שאלות הלכתיות שהיו מגיעות אליו מכל קצוטי תבל. הרוגאצ'ובר היה נוהג להשיב בלשון קצרה וקולעת בגלויה, לכל מי שפנה אליו. הוא לא בדק בציציותיו של השואל ואת חלק הארי מרבבות הפונים אליו לא הכיר מעולם ולא שמע עליהם. מלבד גדלותו בתורה, בהלכה, אגדה פוסקים וכו' היתה סיבה נוספת לרבנים שפנו אליו. השמועה שפשטה כי הרוגאצ'ובר עונה לכל דיכפין, גרמה שנמצאו סתם מקשנים, שהיו פונים אליו לצורך אוטוגרף שלו, שיהיה שמור באלבום. היו פונים אליו בשאלה של שה"י פה"י, והוא ברוב פיקחותו והבנתו ענה להם. היו שקיבלו ממנו תשובה מלאה עיי"נים כלומר: עיין שם, עיין שם, עיין שם וכו' ולאחר עיון במקורות שציין ב"עיין שם"

הרוגאצ'ובר חייוה דעתו לעתים קרובות גם בחכמת הרפואה. הוא שאב ידע זה מתוך בקיאותו המופלגת בתלמוד, שם מוזכרות כל מיני מחלות ודרכי ריפוי. קרה ורבה של דווינסק היה זקוק לניתוח דחוף. לאחר שרופאו הפרטי המנתח המפורסם, פרופ' מינץ מריגה, בדק אותו וקבע את הדיאגנוזה של המחלה, ניסה הרב יוסף רוזין לחלוק על קביעת הדיאגנוזה של הפרופסור ובנוכחותו ציטט מן הירושלמי על מהלך מחלתו באומרו שלפי הירושלמי צריך הניתוח להיערך במקום אחר ולא במקום שקבע הפרופסור... פרופ' מינץ שזכר גירסא דינקותא, קם ואמר: מובן מאליו שלא אבוא לחלוק על הירושלמי, אלא הצעתי היא שינתח את כבוד הרב הירושלמי ולא אני... וד"ל.

כזהו פני מלאך אלוקים

רבנים ותלמידי ישיבות מחו"ל שביקרו בדווינסק היו סרים אל פתח ביתו של הרוגאצ'ובר. היו כאלה ש"פחדו" להיכנס אליו בגפם וביקשו ללוותם ולהציגם בפניו. על מקרה אחד רצוני לספר. ביום שבת אחד נלווייתי אל הרב גרונום לנדאו, ממצוייני ישיבת קמניץ דליטא וכיום ראש ישיבת הדרום ברחובות. הצגתי אותו לפני הרוגאצ'ובר ולאחר שיחת נימוס ושהייה קלה נפרדתי וחזרתי להיכל הישיבה, כשהרב לנדאו נשאר בביתו של הרב מדווינסק. במוצאי שבת פגשתי את הרב לנדאו שאמר לי כי הרוגאצ'ובר מחפש אותי. נבהלתי קצת, כי הרוגאצ'ובר היה חשדן שמא סוחבים ממנו ספרים (הלא דברים אחרים לא היו לו...) מיד באתי אליו ברעדה. בראותו אותי הסיר משכמו את מעילו החם ושם אותו על כתפיי, באומרו: "קוידנובר, החורף כבר במלוא עוזו ואתה מתהלך בלי מעיל, הא לך מעילי. אין לי דמים לקנות לך מעיל חדש, אבל באין ברה גם זה יהיה טוב". לא יכולתי לסרב כי אין מסרבין לגדול, והייתי מוכרח לקחתו, ועד היום הזה הוא שמור אצלי למזכרת...

נוסף לגדלותו בתורה היה הרוגאצ'ובר צדיק וחסידי יסוד עולם. היו דברים שהקפיד עליהם בחומרת-יתר. הוא היה נזהר שלא להסתכל בפני אישה, ואפילו היא פנויה. אף בלכתו לבית הכנסת פלונבר, הלך בשולי הדרך ולא על המדרכה, שמא יפגוש באישה ובעל כורחו חיאלץ להסתכל בה. כן היה נוהג שלא לשוחח עם צעירים בדברי תורה הדנים בנושאים שבינו לבינה. צעיר שהיה נכנס אליו וחפץ לבוא בשיחת דברי תורה על נושאים הנ"ל, נשאל מיד אם הוא נשוי או שרוי בלא אישה. תשובת המשיב הכריעה גורל השיחה של גדול ישראל, בעל הפנים המזהירים כזהו פני מלאך אלקים, שתלתלים ארוכים ירדו על פי מידותיו.